

Økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestagers talepapir

Det talte ord gælder

Anledning: Åbent samråd i Finansudvalget

Tid og sted: Kl. 10.30-11.30 onsdag d. 13. november 2013

[Spørgsmål E]

Ministeren bedes redegøre for regeringens fremadrettede initiativer for at reducere antallet af danskere med en svag økonomisk tilskyndelse til at tage et arbejde, som i dag udgør ca. 330.000 og om 10 år udgør ca. 250.000 bl.a. som følge af Skatteaftalen med Venstre og Konservative fra juni 2012, jf. kapitel 6 i *Fordeling og Incitamenter 2013*.

[Spørgsmål F]

Ministeren bedes redegøre for definitionen og baggrunden for en svag økonomisk tilskyndelse til at arbejde, jf. kapitel 6 i *Fordeling og Incitamenter 2013*.

[Spørgsmål G]

Ministeren bedes redegøre for, hvad der kan forklare, at personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. har en markant lavere beskæftigelsesgrad end andre, jf. kapitel 6 i *Fordeling og Incitamenter 2013*.

[Spørgsmål H]

Ministeren bedes redegøre for, hvorledes det påvirker tilskyndelsen til at arbejde, når regeringen har afskaffet de særlige ydelser på kontanthjælpsområdet, herunder kontanthjælpsloftet.

[Indledning]

Tak for spørgsmålene og dermed også muligheden for at gøre redegøre for vores initiativer, som styrker tilskyndelsen til at være i beskæftigelse, og de beregninger, som debatten om svage økonomiske incitament er tager afsæt i.

Jeg vil gerne give en samlet besvarelse af de stillede spørgsmål E-H. Jeg vil først svare på spørgsmål F om definitionen og opgørelsen af personer med en svag økonomisk tilskyndelse til at arbejde og herefter på spørgsmål E, G og H i den nævnte rækkefølge.

[Spm. F – Definitionen af svag økonomisk tilskyndelse]

Der er efterspurgt en redegørelse for definitionen og baggrunden for en svag økonomisk tilskyndelse til at arbejde, jf. kapitel 6 i *Fordeling og incitament er 2013*.

Man skal i denne sammenhæng være opmærksom på, at der ikke findes et eksakt mål for den økonomiske tilskyndelse til at arbejde. Og en "svag" økonomisk tilskyndelse til at være i beskæftigelse kan defineres på flere forskellige måder.

Man skal også være opmærksom på, at det økonomiske incitament ikke er det eneste, der afgør, om en person er i beskæftigelse eller ej. Det skal blandt andet ses i lyset af, at fx dagpenge eller kontanthjælp ikke uden videre kan vælges som alternativ til beskæftigelse som følge af rådighedsforpligtelsen i dagpenge- og kontanthjælpssystemet.

Andre forhold vil også have betydning for, at nogle er i beskæftigelse, selv om de økonomisk set har meget lidt ud af det. Det gælder fx tilfredsstillelsen ved at bidrage aktivt på arbejdsmarkedet, fællesskabet med arbejdskolleger og betydningen af at kunne forsørge sig selv.

Det er i den forbindelse værd at hæfte sig ved, at langt hovedparten af de ca. 330.000 personer, der i dag kan siges at have en forholdsvis svag økonomisk tilskyndelse til at være i arbejde – er beskæftigede.

Endelig skal man være opmærksom på, at det at være i arbejde kan bane vejen for et bedre lønnet job over tid – og dermed en stærkere økonomisk tilskyndelse til i det hele taget at være i beskæftigelse.

Traditionelt har man taget udgangspunkt i to begreber, når man har set på den økonomiske tilskyndelse til at være i beskæftigelse: *Forskelsbeløbet og nettokompensationsgraden.*

I Danmark har de økonomiske ministerier siden 1990'erne foretaget beregninger af forskelsbeløb og nettokompensationsgrader. Det sker på grundlag af lovmodellen.

Forskelsbeløb betudtrykker i kroner og øre, hvor meget større ens disponible indkomst er som beskæftiget end som overførselsindkomstmottager.

Et lille forskelsbeløb indikerer altså en svag økonomisk tilskyndelse til at være i beskæftigelse.

Nettokompensationsgraden udtrykker, hvor meget den disponible indkomst som overførselsindkomstmottager udgør i procent af den disponible indkomst som beskæftiget.

En nettokompensationsgrad på fx 60 pct. betyder altså, at den disponible indkomst som overførselsindkomstmottager udgør 60 pct. af den disponible indkomst som beskæftiget.

Jo højere nettokompensationsgraden er, jo svagere er den økonomiske tilskyndelse til at være i arbejde.

Beregningerne af forskelsbeløb og nettokompensationsgrader sker som sagt på grundlag af lovmodellen, hvilket vil sige på grundlag af detaljerede registeroplysninger.

Konkret ses der på de 18-64-årige i befolkningen, som bliver opdelt efter deres arbejdsmarkedstilknøytning. Der skelnes her mellem fuldt beskæftigede, delårsbeskæftigede, fuldt ledige m.fl. og efterlønsmodtagere.

Selvstændige, studerende og førtidspensionister m.fl. indgår ikke i beregningerne.

Der tages i beregningerne blandt andet højde for transportudgifter til og fra arbejde og for aftrapning af indkomstafhængige ydelser som boligstøtte, økonomisk friplads til børn i daginstitution og ægtefælle eller samlevers sociale pension.

Metoden til beregning af forskelsbeløb og nettokompensationsgrader har grundlæggende været den samme i mere end 10 år.

Definitivt kan forskelsbeløbet have den fordel, at et beløb i kroner og øre – forståelsesmæssigt – er mere intuitivt end en nettokompensationsgrad. Nettokompensationsgraden er imidlertid det mest velegnede mål for den økonomiske tilskyndelse til at være i beskæftigelse, når man skal følge udviklingen over tid.

Hvis man ser på udviklingen i antallet af personer med lave forskelsbeløb, fx under 1.000 kr. eller under 2.000 kr., vil antallet – alt andet lige – være faldende over tid som følge af den almindelige pris- og lønudvikling i samfundet.

Det vil *ikke* være tilfældet, når man ser på antallet af personer med høje nettokompensationsgrader, fx over 80 pct. eller over 90 pct.

For så vidt angår "svage" økonomiske incitament har man *analytisk* traditionelhaft fokus på fire forskellige grupper:

- Personer med et forskelsbeløb under 1.000 kr.
- Personer med et forskelsbeløb under 2.000 kr.
- Personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct.
- Personer med en nettokompensationsgrad over 90 pct.

I sidste ende vil det dog afhænge af den enkelte person, om han eller hun oplever et "svagt" økonomisk incitament til at være i beskæftigelse. Nogle af personerne i de nævnte grupper kan altså sagtens føle, at de har en klar økonomisk tilskyndelse.

[Spm. E– Regeringens fremadrettede initiativer]

Der er spurgt til regeringens fremadrettede initiativer for at reducere antallet af danskere med en svag økonomisk tilskyndelse til at være i beskæftigelse.

Lad mig først slå fast, at vi er optaget af, at det kan betale sig at arbejde, hvilket det også kan for langt de fleste i dag. Det kommer til udtryk ved, at den disponible indkomst for langt de fleste er væsentlig større, hvis man er i beskæftigelse, end hvis man modtager overførselsindkomst.

Det gennemsnitlige forskelsbeløb er på ca. 9.900 kr. om måneden i 2013.

Spørgsmålet fremhæver, at ca. 330.000 personer har en nettokompensationsgrad over 80 pct., hvilket kan anses for at være en forholdsvis svag økonomisk tilskyndelse til at arbejde.

En nettokompensationsgrad på over 80 pct. vil sige, at en beskæftiget person går mindre end 20 pct. ned i disponibel indkomst, hvis han eller hun fx overgår til dagpenge eller efterløn.

Man skal være opmærksom på, at en nedgang i den disponible indkomst på 20 pct. kan være lidt eller meget målti kroner og øre alt efter, hvor stor den disponible indkomst er som beskæftiget.

Ser man på personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct., har over halvdelen fx et månedligt forskelsbeløb på mere end 2.000 kr.

Det korte af det lange er: Hvis man spørger mig, så synes jeg, at 330.000 personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct. er for mange.

Derfor glæder det mig også, at vi i takt med, at skattereformen fra 2012 bliver indfaset, får det tal nedbragt til ca. 250.000 personer.

Skattereformen styrker altså den økonomiske tilskyndelse til at være i beskæftigelse markant for personer, der har et forholdsvis svagt økonomisk incitament i dag. Det skyldes, at lempelserne i skattereformen er målrettet lav- og mellemindkomster, der oftere har forholdsvis høje nettokompensationsgrader sammenlignet med højindkomster.

Med skattereformen bliver beskæftigelsesfradraget næsten fordoblet. Og det bliver mere end tredoblet for enlige forsørgere. Den afdæmpede regulering af overførselsindkomsterne, der er en del af skattereformen, styrker også den økonomiske tilskyndelse til at være i beskæftigelse.

Regeringens politik på andre områder understøtter også, at det bedre kan betale sig at arbejde. Her tænker jeg blandt andet

pådagpengereformen og kontanthjælpsreformen, som vi i foråret indgik en aftale om med et bredt flertal i Folketinget.

Vi er altså kommet langt, når det handler om at styrke tilskyndelsen til at være i beskæftigelse. Men jeg mener, at det er relevant at afsøge mulighederne for nye initiativer, der styrker den økonomiske tilskyndelse yderligere.

Ligesom det er relevant at overveje initiativer, der kan styrke tilskyndelsen til at gøre en ekstra indsats for dem, som allerede er i beskæftigelse.

[Spm. G – Nettokompensationsgrader over 80 pct. og beskæftigelsesgrader]

Der er også spurgt til sammenhængen mellem økonomiske incitamenter til beskæftigelse og beskæftigelsesgraden med henvisning til figur 6.2 i *Fordeling og incitamenter 2013*.

Det fremgår af figuren, at jo højere den gennemsnitlige nettokompensationsgrad er for en gruppe af personer, jo lavere er deres gennemsnitlige beskæftigelsesgrad.

Den omtalte figur viser, at beskæftigelsesgradene særligt lav for gruppen af personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct.

Figuren illustrerer, at økonomiske incitamenter – her opgjort ved nettokompensationsgraden – har betydning for beskæftigelsen.

Flere studier på såvel danske som udenlandske data bekræfter, at der er en positiv sammenhæng mellem det økonomiske incitament til at være i beskæftigelse, og om folk rent faktisk er i beskæftigelse.

Der kan peges på en række forklaringer på denne sammenhæng.

For det første vil lediges tilskyndelse til at søge aktivt efter et nyt job alt andet lige være større, når den økonomiske gevinst ved at være i beskæftigelse – frem for at modtage overførselsindkomst – er relativt stor.

Desuden vil lediges tilskyndelse til at søge geografisk og fagligt bredt være større, når den økonomiske gevinst ved at være i arbejde er relativt stor.

Tilbøjeligheden til at acceptere jobtilbud, der måske ikke lever helt op til ens forventninger lønmæssigt, vil også være større, når man har en relativt stor økonomisk gevinst ved i det hele taget at være i beskæftigelse.

Jeg vil dog godt understrege, at der aldrig vil være tale om en-til-en-sammenhæng mellem en forholdsvis høj nettokompensationsgrad og en forholdsvis lav beskæftigelsesgrad for personerne i en gruppe.

[Spm. H – Afskaffelsen af fattigdomsydelserne]

Der er spurgt til, hvordan afskaffelsen af de særligt lave ydelser i kontanthjælpssystemet påvirker tilskyndelsen til at arbejde.

Med aftalen om finansloven for 2012 besluttede regeringen og Enhedslisten at afskaffe fattigdomsydelserne i kontanthjælpssystemet. Det skete med virkning fra den 1. januar 2012.

Afskaffelsen omfattede:

- *Starthjælpen* og introduktionsydelsen, som indebar særligt lave ydelser for personer uden ret til kontanthjælp som følge af mindre end 7 års ophold inden for de seneste 8 år.
- *Kontanthjælpsloftet*, som fastlagde en øvre grænse for den samlede udbetaling af kontanthjælp, boligsikring og særligt tillæg ved modtagelse af kontanthjælp i 6 sammenhængende måneder.
- *500-kronersreglen*, som betød, at kontanthjælpen for ægtepar blev nedsat efter modtagelse af kontanthjælp i 6 sammenhængende måneder.
- *Timereglens*, der indebar, at ægtefæller, som begge modtog kontanthjælp, hver især skulle kunne dokumentere 450 timers arbejde inden for 24 måneder for at bevare deres ret til kontanthjælp.

Afskaffelsen af de særligt lave ydelser skal ses i lyset af, at fattigdom giver dårligere udfoldelsesmuligheder og ringere livskvalitet. Især børn rammes hårdt af fattigdom, som hæmmer deres muligheder for at deltage aktivt i samværet med andre børn. Derfor besluttede regeringen og Enhedslisten at afskaffe fattigdomsydelserne.

Selv om afskaffelsen isoleret set har svækket det økonomiske incitament til at være i beskæftigelse, så er det regeringens opfattelse, at det ikke fremmer beskæftigelse og integration at give ydelser, der er så lave, at mennesker reelt kommer til at leve i fattigdom.

For nogle personer har afskaffelsen af fattigdomsydelserne betydet en væsentlig reduktion af deres forskelsbeløb. Samlet set har afskaffelsen dog haft en meget begrænset effekt på antallet af personer med lave forskelsbeløb.

Når effekten har været meget begrænset, skal det ses i lyset af, at langt de fleste personer med lave forskelsbeløb dels er dagpengemodtagere, dels beskæftigede, der ville være berettigede til dagpenge i tilfælde af ledighed.

Når vi taler om årsager til lave forskelsbeløb, er en af de *væsentligste* årsager til, at nogle har lave forskelsbeløb, at ydelsesniveauet i dagpengesystemet er relativt højt for lavere lønede.

Personer, der modtager kontanthjælp, har alt andet lige en lavere ydelse end dagpengemodtagere og har dermed også – i gennemsnit – en stærkere økonomisk tilskyndelse til at komme i beskæftigelse.

[Afrunding]

Min holdning er klar: Det skal kunne betale sig at arbejde.

Derfor glæder det mig også, at analyserne i *Fordeling og incitament* 2013 viser, at langt de fleste i dag har en klar økonomisk tilskyndelse til at arbejde. Det gælder både tilskyndelsen til at deltage aktivt på arbejdsmarkedet frem for at modtage overførselsindkomst – og tilskyndelsen til at gøre en ekstra indsats.

Skattereformen har styrket begge dele og vil virke med stigende styrke i de kommende år, i takt med at den bliver fuldt indfaset.

Men – som sagt – synes jeg, det er oplagt at afsøge mulighederne for nye initiativer, som styrker tilskyndelsen til at arbejde yderligere. Konkret har jeg peget på, at mange enlige forsørgere oplever en svag økonomisk tilskyndelse til at gøre en ekstra indsats som følge af aftrapningen af boligstøtte og økonomisk friplads til børn i daginstitution.

Rammerne for overvejelser om nye initiativer er, at sådanne initiativer skal være socialt afbalancerede og fuldt finansierede. Vi skal ikke indføre nye ”fattigdomsydelser”, og initiativerne må ikke svække de offentlige finanser.

Derskal være er et rimeligt forsørgelsesgrundlag for mennesker, der i en kortere eller længere periode står uden for arbejdsmarkedet. Og reformer og andre initiativer, der styrker den økonomiske tilskyndelse til at arbejde, vil til hver en tid skulle finde sted inden for rammerne af en holdbar og troværdig finanspolitik.

Jeg tror ikke, der findes nogen snuptagsløsninger her, og jeg sidder ikke og ruger på et columbusæg, der med ét fjerner alle udfordringer i forhold til svage økonomiske incitamentter til at arbejde.

Jeg ser heller ikke for mig, at vi kommer i en situation, hvor fx alle har en kompensationsgrad under 80 eller 90 pct.

Men jeg vil lytte til alle gode idéer, der kommer på bordet.

Tak for ordet!